

ב-ז

אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא⁽¹⁰¹⁾ בתולה, אבל הלכה כרבי אליעזר.

וחוזרת המשנה ומבארת את דין "דיה שעתה" בנשים המסולקות דמים:

איזו היא בתולה? כל שלא ראתה דם מימיה אע"פ שנשואה.

ובמה אמרו "דיה שעתה"?

מעוברת — משודע עוברת.

בראיה הראשונה בלבד שחוזרת ורואה לאחר שהיתה מסולקת דמים.

מניקה — מהלידה עד שתגמול את בנה. אבל אם נתנה בנה למניקה, או שגמלתו, או שמת — רבי מאיר אומר מטמאה מעת לעת. וחכמים אומרים: דיה שעתה עד שימלאו כ"ד חודש ללידה.

אבל בראיה השניה, הרי היא חוזרת לקדמותה, ששוב היא נחשבת לאשה שדמיה מצויים בה, והרי היא מטמאה מעת לעת למפרע.

איזוהי זקנה? כל שעברו עליה שלש עונות שלא ראתה בהן סמוך לזקנתה.

ואם ראתה את הראיה הראשונה לאחר שהיתה מסולקת דמים, מאונם, כגון שקפצה או שהכו אותה [תוספתא], אין ראיית האונס נחשבת כמי שחזרו דמיה, ולכן אף בראיה השניה — דיה שעתה!

רבי אליעזר אומר: הא דשנינו "זקינה" דיה שעתה, לא דוקא זקינה אלא כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה.

גמרא:

רבי יוסי פליג על הא דמעוברת דיה שעתה מזמן שיודע עוברת, ומניקה מהלידה ואומר: גם מעוברת ומניקה דוקא שעברו עליהן שלש עונות ולא ראו, רק אז דיין שעתה.

תניא: אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע:

בימי חייה כבר נטמאה כמה פעמים מעת לעת קודם שראתה וכותלי בית הרחם העמידוהו, לפיכך עשו סייג משום חומר תרומה וקדשים לטמאותה תמיד למפרע, אבל בד' נשים שבאמת גם עכשיו בחזקת מסולקות על להבא והנידון רק על הראיה הפרטית של עכשיו לא גזרו רבנן כלל. ראה עוד משנה אחרונה. אמנם בתולה שהגיע זמנה לראות שדיה שעתה לא מובן למה היא שונה משאר נשים ולהלן [ט ב] יבואר.

שמטבען הן מסולקות דמים, ואיכא בירור שלא יצא דם, הוי חזקה אלימתא, ולא גזרו בה רבנן אף אם שינתה אחר כך וראתה.

אך מקשה על כך הקה"י מדברי רש"י ותוס' לעיל [ג א], שהקשו לטעמא דשמאי דאשה מרגשת בעצמה ומדלא ארגשה לא מטמאין למפרע, הא השתא נמי לא הרגישה, ומכל מקום טמאה, אם כן ניחוש שראתה מאתמול שלא בהרגשה. ולהנ"ל לא קשה כלל.

עוד מבאר הקה"י באופן אחר, שעיקר גזירת מעת לעת אינה על הראיה הפרטית דהשתא, שבאמת אין לחוש שנטמאה למפרע אלא שאם נפסוק לטהרה, יש לחוש שבמשך כל ראיותיה

101. החזו"א [צז א] והנאות יעקב [כו ד] הקשו לד' חכמים שטומאת מעת לעת משום

אתה לא שמעת את דינם של כל הנשים המסולקות דמים — ואני שמעתי את דינם של כולן.

אתה לא שמעת אלא את דינה של אחת מהן [בתולה], ואני שמעתי הרבה [ארבע נשים].

אין אומרים למי שלא ראה את החדש "יבוא — ויעיד שראה!"

אלא אומרים זאת רק למי שראה!

כל ימיו של רבי אליעזר היו עושיין כרבי יהושע [שרק בתולה דיה שעתה].

אבל, לאחר פטירתו של רבי אליעזר, החזיר רבי יהושע את הדבר ליושנו — כרבי אליעזר!

ומבארנין: בחייו של רבי אליעזר מאי טעמא לא פסק רבי יהושע כמותו?

משום דרבי אליעזר שמותי⁽¹⁰²⁾ [שגזרו עליו נידוין] הוא. ופסק רבי יהושע — אי עבדינן כוותיה כחדא, בהלכה הזאת, עבדינן כוותיה דרבי אליעזר גם באחרניתא, [ובהלכות אחרות אין לפסוק כמותו כשהוא חולק עם אחרים, משום שהוא שמותי]. ואם יטעו ויפסקו כמותו בהלכות נוספות הרי משום כבודו דרבי אליעזר לא מצינן מחינן בהו, בטועים.

אבל, לאחר פטירתו של רבי אליעזר, דמצינן מחינן בהו, באותם שיכירעו כמותו שלא כדין — החזיר את הדבר ליושנו, שבהלכה זאת הסכים רבי יהושע לדברי רבי אליעזר

שכל ארבעת הנשים דיין שעתן.

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי אליעזר בארבע מחלוקות שבהם הוא נחלק עם אחרים.

חדא — כדאמרן הכא, שלאחר פטירתו של רבי אליעזר נפסק להלכה שכל ארבעת הנשים המסולקות דמים דיין שעתן.

ואידך: הא דתנן לקמן: אשה מעוברת המקשה לילד, שאחזזה כאבי לידה, וראתה דם במשך שלשה ימים, והיו אותם הימים "ימי זיבה", הרי אם נמשכו הכאבים עד לסמוך ללידה — אין לדם דין של דם זיבה אלא הוא נחשב "דם קושי" של הלידה, ואין האשה נהיית זבה בראייתו.

אבל, אם הפסיקו הכאבים למשך פרק זמן, כפי שיתבאר, ורק לאחר פרק הזמן הזה היא ילדה, אין נחשבים הדמים שראתה במשך אותם הימים שקדמו להפסקה כ"דם קושי", אלא הוא דם זיבה רגיל.

ונחלקו תנאים במשנה במשך שיעור זמן ההפסקה, הנקרא במשנה "שפייה":

וכמה זמן תשפה [תפסיק] מכאבי הלידה ותהא נקראת זבה מחמת ראיית הדם שלפני ההפסקה?

אם תשפה [תחדל מלחוש בכאבי הלידה] במשך מעת לעת לפני הלידה, דברי רבי אליעזר!

ושנינו התם: וחלכה כדבריו של רבי

102. רש"י פירש הטעם משום שהיה בנידוי. ראה תוס' הרא"ש שתמה, מה טעם הוא זה

קנסא למה בד' נשים דיין שעתן לשיטת הראשונים [יא א] שצריכות בדיקה.

אליעזר!

ואידך — הא דתנן לקמן: **הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון** לספירת ז' הימים הנקיים שלאחר זיבתן **ומצאו עצמם טהור**. וכן בדקו עצמם **ביום השביעי ומצאו טהור**. **ושאר הימים** שבין הראשון ושביעי **לא בדקו** —

נראין דברי רבי אליעזר המעמיד את כל שבעת הימים בחזקת טהרה, יותר מדברי **רבי יהושע** המאפשר לספור את יום הראשון ויום השביעי בתור יומיים, אף שהימים האמצעיים אינם מוחזקים בטהרה ואם חוששים שנטמאה בהם נסתרה טהרת יום ראשון.

רבי אליעזר אומר: הרי אלו **בחזקת טהרה**: שדי לנו, בדיעבד, בבדיקות שבתחלת ז' הימים ובסופם.

ודברי רבי עקיבא נראין יותר מדברי כולן, שאפשר לספור רק את היום השביעי בתור יום אחד (103).

רבי יהושע אומר: אין להן, מספק, אלא יום הראשון ויום השביעי בלבד, שנחשב כאילו מנו יומיים נקיים בלבד, ולכן עליהם למנות עוד חמשה ימים נקיים, כי לשיטתו חייבים לבדוק בכל יום שמונים אותו לשבעת הימים הנקיים.

אבל, למעשה — **הלכה כרבי אליעזר!** (104)

ואידך — הא דתנן: **"אחורייכלים" שנטמאו במשקין**, וכגון משקין שנטמאו בשרץ, ונהיו בכך ראשון-לטומאה, ונגעו המשקים באחורי הכלי וטמאו את אחוריי-הכלי בטומאה-מדרבנן [כי מדאורייתא אין משקין שהן ראשון לטומאה יכולין לטמאות כלים], **רבי אליעזר אומר**: **מטמאין אותם אחוריי-כלים**, לאחר שנטמאו בטומאה דרבנן, **את המשקין!**

רבי עקיבא אומר: אין להם אלא יום השביעי בלבד, שצריכים מנין ז' ימים רצופים נקיים, וכאן הרי הפסיקו חמשה ימים שלא בדקה בהם בין הראשון לשביעי.

ואפילו דחולין, ואותם משקין שנטמאו מאחורי הכלים אף ימשיכו ויטמאו את

ותניא: **רבי שמעון ורבי יוסי אומרים** —

השביעי, הרי לא הפסיקה בטהרה. שהרי מה שעשתה הפסק טהרה לפני יום הראשון אינו מועיל, כיון דחיישינן שראתה בינתיים, וצריכה להפסיק בטהרה קודם שמתחלת למנות בכדי לדעת שיום זה היה לגמרי בנקיות.

שלא נקבל את סברתו? וכי מי שבנידוי סברתו אינה אמת? בשלמא בסוגיין, דעסקינן בטהרות, יש לומר כיון שעל עסקי טהרות היה שמותי, איכא למיחש דלמא עבדו כוותיה בענינים אחרים של טהרות. אבל בשאר מילי קשיא.

104. ראה תוס' [ד"ה רבי אליעזר] שכתבו "מכאן משמע אשה שספרה ז' נקיים ובדקה יום ראשון ויום ז' ומצאה טהורה דחשיב ספירה רק שבדקה עצמה יום שפסקה בו לערב והפסיקה

התוס' ותוס' הרא"ש מפרשים "דשמותי הוא", היינו שהיה מתלמידי שמאי, ולפיכך אין הלכה כמותו.

103. **הסדרי טהרה** [קצג] **והחזו"א** [צג א] דנים היאך מתחלת לספור ז' נקיים מיום

האוכלים שיגעו בהם.

אינו דין שפוסל אוכלי תרומה מדרבנן.

ואין פוסלין אחרוי הכלים את האוכלין מטמאין את המשקין ואפילו דחולין ואין פוסלין את האוכלין ואפילו דתרומה כיון שכל טומאת אחרוי-הכלי היא מדרבנן גזרו עליהם שיטמאו רק משקין ולא אוכלין.

ורבי אליעזר סבר שאין לדרוש קל וחומר זה. כי אחרוי כלים טומאתם היא רק מדרבנן ואלו טבול יום טומאתו היא דאורייתא. ורבנן, בגזירות הטומאות שלהן – מטומאה דאורייתא לא עבדינן קל וחומר!

החילוק בין לשון "מטמא" ובין לשון "פוסל" הוא בכך, ש"מטמא" משמעותו – שבכוחו של המטמא לטמאות את הדבר הנטמא בטומאה כזאת שגם הוא יכול לטמא אחרים. ואילו "פוסל" משמעותו שרק הדבר שנוגע בו הפוסל הרי הוא "פוסל" אך אין בכוחו לטמא או לפסול אחרים.

והטעם שחילקו חכמים בגזירת טומאת אחרוי כלים שיטמאו רק משקין ולא אוכלין הוא – משום דמדאורייתא אין אוכל מטמא כלי, ואין משקה מטמא כלי.

רבי יהושע אומר: מטמאין את המשקין ופוסלין את האוכלין.

ונמצא שכל טומאת אחרוי כלי שנטמאו ממשקין היא רק מדרבנן, ורק רבנן הוא הגזור על אחרוי הכלים שנפלו עליהם משקין טמאים שיטמאו.

אמר רבי יהושע – קל וחומר:

והטעם שגזרו – משום משקין דזב וזבה [שהם רוקו ומימי רגליו, שהם אב הטומאה מדאורייתא], אך לא החמירו בגזירתם זאת לעשות את אחרוי הכלי שנטמא במשקין שיהיו טמאים לגמרי ויטמאו כל דבר שיגע בהם.

ומה "טבוליום" הקל, שהוא שני לטומאה, שאין מטמא משקה-דחולין, דקיי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקה להיות תחילה חוץ מטבול יום (רש"י)

אלא, גזרו שיטמאו רק משקין, שהם יותר חמורים, משום דעלולין לקבל טומאה, כיון שאינם צריכים "הכשר מים" ויכולים להטמא מיד, ולפיכך גזרו בהו רבנן.

הרי הוא פוסל אוכלי תרומה מדאורייתא, כי שני פוסל שלישי בתרומה.

"אחרוי-כלים", החמור בטומאתו מדרבנן,

אבל אוכלין, שאינם חמורים כל כך, דאין עלולין לקבל טומאה מבלי ש"יכשרו" על

שמטמא משקה חולין מדרבנן,

הדין של הפסק טהרה. ב. כוונתם, דלכתחילה צריכה בדיקה כל ז' ודייקו כן מלשון המשנה הזב והזבה שבדקו עצמן, שמשמע רק בדיעבד. ובמה שסיימו תוס' שצריך דוקא בדיקה ביום ז' ולא בדיקה ביום ח' ראה חוות דעת [קצו ג'], וסדרי טהרה [קצו יח].

בטהרה ודוקא יום ז' אבל יום ח' לא. ומיהו לכתחילה צריכה לבדוק בכל יום" לכאורה לא מובן כוונתם שכתבו מכאן משמע הרי מפורש כן ברבי אליעזר. ראה פתחי נדה ב' פירושים: א. עיקר דבריהם להצריכה הפסק טהרה ועל זה כתבו "משמע" משום שמשנה זו שנויה לאחר

ההלכות כאשר בשלש הראשונות תנן בהדיא שהלכה כרבי אליעזר?

ומשנינן: **אלא, הא קא משמע לן שמואל — שאין למדים הלכה מפי תלמוד!**

שמה שכתוב במשנה הלכה כרבי אליעזר הוא מסקנת תלמוד התנאים ואין פוסקים לפי התנאים אלא לפי האמוראים, לאחר שדקדקו בדבריהם, והעמידו הלכה על בוריה.

ותו הוינן בה: **וכי תו ליבא** הלכתא כרבי אליעזר?

והאיבא הא דתנן: שתי אחיות, יתומות מאב, א-ח האחת גדולה והשניה קטנה, שהיו נשואות לשני אחים. הגדולה היתה נשואה כדין, מהתורה, והקטנה היתה נשואה רק מדרבנן, שתקנו חכמים קידושין לקטנה שתוכל להתקדש על ידי אחיה או אמה.

ומת האח שהיה בעלה של הגדולה, והיא נפלה ליבום מדאורייתא לפני האח השני, שהיה נשוי בנשואין דרבנן, לאחותה הקטנה.

ונמצא, שזיקת-היבום מדאורייתא של היבמה הגדולה כלפיו אוסרת עליו את אשתו, הקטנה, באיסור "אחות זקוקתו" [שאיסור אחות-יבמתו מהתורה דוחה את גישואיו ליבום].

[ואי אפשר לו לגרש את אשתו הקטנה וליבם את היבמה הגדולה, משום שאז תהיה היבמה אחות-גרושתו, ותהיה אסורה עליו מדרבנן].

ולפיכך,

רבי אליעזר אומר: מלמדין את הקטנה

ידי נתינת מים עליהם — **לא גזרו בהו רבנן.**

והוינן בה: **ומאי שנא "אחורי כלים" דנקט התנא,** והרי גם אם יפלו משקין טמאים לתוך הכלי לא יטמאו אותו אלא רק מדרבנן, והיה צריך להיות אותו הדין: שתוך הכלי שנטמא מדרבנן יטמא רק משקין ולא יפסול אוכלין?

ומשנינן: **משום דקילי!** כי מה שהקלנו באחורי הכלים שנטמאו במשקין שאין פוסלין אוכלין הוא משום דטומאתם של אחורי הכלים קלה מטומאת תוכי הכלים, ולפיכך אין לדמות דין תוך הכלי לאחורי הכלי.

ומה היא חומרם של תוכי הכלי יותר מאחורי הכלי?

דתנן: כלי שנטמא מאחוריו במשקין — אחוריו בלבד טמא. אבל תוכו, אזנו אוגנו וידיו — טהורים.

ואם **נטמא תוכו** במשקין — **כולו טמא,** בין תוכו ובין אחוריו!

וחוזרת הגמרא לכאר דינו של שמואל שהלכה כרבי אליעזר בארבע מחלוקות:

והוינן בה: **מאי קא משמע לן שמואל?** והרי **בכולהו תנן** בהו בהדיא **דהלכתא** כרבי אליעזר!

וכי תימא באחורי כלים קא משמע לן שהלכה כרבי אליעזר, **דלא תנן** התם שהילכתא כמוהו,

אם כן תיקשי — **ולימא שמואל "הלכה כרבי אליעזר באחורי כלים"**, ומדוע היה שמואל צריך לכלול בדבריו את כל ארבע